

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ

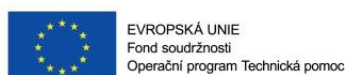
Národní orgán pro koordinaci

Manažerské shrnutí evaluace

**Ex-post evaluace programového
období 2007–2013 v oblasti
nakládání s odpady a v oblasti
snižování energetické
náročnosti**

Snižování energetické náročnosti

Listopad 2018



Manažerské shrnutí

Zpráva představuje vyhodnocení přínosů, které přinesla kohezní politika zaměřená na oblast energetických úspor v programovém období 2007 – 2013. Ta byla realizována prostřednictvím dvou programů: Operačního programu Životní prostředí (OPŽP) – z něhož mířila podpora veřejným subjektům (jako např. školy, nemocnice) a Operačního programu Podnikání a inovace (OPPI) – zaměřeného na podporu energetických úspor pro podnikatelské subjekty.

Vzhledem k tomu, že mezi oběma programy existuje rozdíl v zaměření intervencí a vymezení relevantních žadatelů, byl každý z nich hodnocen samostatným způsobem.

Operační program Životní prostředí se v oblasti podpory 3.2 zaměřil dominantně na objekty vlastněné veřejnými (resp. neziskovými) subjekty a realizaci úspor energie na těchto objektech, prostřednictvím sady předem dobře technicky známých a popsanych opatření na zlepšení tepelně technických parametrů budov. Podpořená skupina projektů tvořila velmi homogenní skupinu, která se skládala z projektů zahrnujících zateplení fasády budovy, střechy budovy (případně zateplení stropu pod nevytápěnou půdou), a výměny otvorových výplní.

V rámci této oblasti podpory bylo podpořeno téměř 5,5 tis. projektů s vykazovanou roční úsporou energie 3,4 PJ/rok. Tento výsledek vysoce přesáhl předpokládaný cíl intervence ve výši 2 PJ/rok¹.

Analýzou dostupných dat bylo zjištěno, že 1 GJ uspořené energie stál v případě programu OPŽP v průměru 13 042 Kč vynaložených celkových nákladů, tj. 7 973 Kč vynaložených způsobilých nákladů a 7 026 Kč poskytnuté dotace z veřejných zdrojů.

Dotační podpora zavedená Operačním programem Životní prostředí na úspory energie u veřejných a neziskových subjektů byla první takto masivní investiční podporou v této oblasti. Veřejným a neziskovým subjektům umožnila nejen efektivnější hospodaření s energiemi, ale rovněž jako vedlejší efekt dotačních intervencí zhodnocení majetku, který byl dlouhodobě podfinancován. Takto masivní podpora logicky vedla k rozhybání stavebního trhu v oblasti realizace úspor na objektech (výrobci izolačních materiálů, dodavatelé materiálů a stavebních prací) s dopadem na finanční náročnost stavebního materiálu a prací. Tyto skutečnosti vedly ke zvýšeným požadavkům na řídicí orgán Operačního programu Životní prostředí, který musel v průběhu implementace programu reagovat na tyto vnější vlivy v podmínkách přijatelnosti a způsobilosti výdajů projektů. Jednalo se především o úpravu v implementačním dokumentu, kde byly stanoveny hranice pro nezpůsobilost nákladů na úsporná opatření u střech, obvodových stěn budov a výplní otvorů budov přesahující určité celkové měrné náklady na m².

Snížení energetických ztrát prostřednictvím zlepšení tepelně-technických parametrů pláště budovy vedlo k hospodárnějšímu nakládání s energetickými zdroji ve veřejném sektoru a umožnilo mimo jiné nasazení ušlechtlejších a environmentálně příznivějších způsobů vytápění objektů (např. s využitím obnovitelných zdrojů nebo zemního plynu na místo původních pevných fosilních paliv).

Evaluace prostřednictvím dotazníkového šetření potvrdila, že naprostá většina (cca 85 %) veřejných subjektů/neúspěšných žadatelů nerealizovala úspory energie na objektech v případě, že jim dotace nebyla přiznána. Z dostupných dat je zjevné, že neúspěšní žadatelé využívaly dalších výzev pro opětovné podání žádosti o dotaci a teprve po přiznání dotace projekt realizovali. Přiznání dotace se

¹ Pro úplnost je potřeba uvést, že cíl 2 PJ/rok byl stanoven pro celou prioritní osu 3, kde nicméně v projektu hodnocená podoblast 3.2 činila dominantní podíl na dosažení efektu

zcela jasně ukazuje jako klíčový aspekt v rozhodnutí o realizaci energeticky úsporného projektu na obálce budovy.

Výsledky evaluace potvrdily, že logika intervence byla konstruována správně a poskytnutá intervence vedla k očekávaným výsledkům a k pozitivním dopadům.

Operační program Podnikání a inovace se oproti výše uvedenému zaměřil na podporu úspory energie mezi podnikatelskými subjekty – konkrétněji byla podpora rozdělována v rámci tzv. projektu EKO-ENERGIE. V programovém dokumentu byl stanoven cíl dosáhnout úspory ve výši 11 PJ/rok.

Úspěšnými se prostřednictvím tohoto programu stalo celkem 953 projektů zaměřených na úsporu energie. Tyto projekty se před svoji realizací zavázaly přinést roční úspory energie ve výši 10,0 mil. GJ/rok (tzn. 10 PJ/rok). Doposud tyto projekty vykázaly roční úsporu ve výši 13,7 mil. GJ/rok. Z této skutečnosti vyplývá, že intervence na úsporu energie byla úspěšná a podařilo se jí překonat cíle, které si dala v programovém dokumentu, o více než 24 %. Dosažená hodnota představuje důležitý příspěvek v naplňování strategických cílů v oblasti snižování energetické spotřeby, které se Česká republika zavázala naplnit v kontextu Evropské unie.

Analýzou dostupných dat bylo zjištěno, že 1 GJ uspořené energie stál v případě programu OPPI v průměru 506 Kč, započítáme-li pouze hodnotu poskytnuté dotace, která činí v průměru 40–50 % způsobilých výdajů realizace (v případě započítání způsobilých výdajů se jedná o 1270 Kč za GJ). Tato hodnota je výrazně nižší ve srovnání s hodnotou za OPŽP především z důvodu širšího spektra podporovaných aktivit ze strany OPPI. Na rozdíl od projektů OPŽP projekty podpořené prostřednictvím OPPI totiž v naprosté většině obsahovaly vedle zateplení budov také další aktivity mající přímý vliv na množství vyžadované energie (modernizace zařízení na výrobu energie, rekonstrukce rozvodů, úsporné osvětlení, modernizace výrobní technologie). V řadě případů se tak jednalo o podporu opatření s hodnotami roční úspory ve výši desítek až stovek tisíc GJ ročně (velikost úspory na jeden projekt dosahovala v průměru 14,4 tis. GJ/rok).

Jako nejvýznamnější přínos realizace uvedených intervencí na úrovni projektů je třeba považovat především urychlení realizace aktivit. Ze zjištění totiž vyplývá, že dotační podpora ani tak nezpůsobila realizaci projektů, které by jinak subjekty samy nerealizovaly, jako spíše umožnila podpořeným subjektům plánované aktivity realizovat okamžitě bez nutnosti je rozdělovat do delšího časového horizontu. Klíčovým přínosem dotací je tedy koncentrace plánovaných aktivit do výrazně kratšího časového období, než by tomu bylo bez jejich existence. Tato koncentrace pak v konečném důsledku podpořeným subjektům uvolňuje prostor pro realizaci dalších investičních aktivit, a v některých případech tedy i další investice do úspor energie. Zaznamenány též byly situace, kdy subjekty využily uvolněné prostředky k doprovodným investicím již během realizace podpořeného projektu.

Množství podpořených projektů bylo rovnoměrně rozdělené mezi malé, střední a velké podniky s přibližně třetinovým podílem pro každý typ subjektu. Dle množství proplacených prostředků však šla více než polovina poskytnutých prostředků (56,8 %) do podniků velkých. Průměrná velikost úspory projektů byla u podniků velkých téměř 11x vyšší než u podniků středních či malých.

Na základě evaluačních šetření byly odhaleny i další přínosy realizovaných aktivit na podpořené subjekty. Ty lze rozdělit na přínosy environmentální, ekonomické a přínosy „sociálního“ charakteru. Významný environmentální přínos lze pozorovat ve sníženém množství vypouštěných emisí do ovzduší, především v souvislosti s modernizací zařízení na výrobu energie. Jako ekonomický aspekt lze hodnotit zvýšenou konkurenceschopnost podniků, která byla zachycena v případových studiích, úsporu investic na jedné straně samotným získáním dotace a na straně druhé úsporou při roční platbě za energii. Do „sociálních“ aspektů bezesporu patří zlepšení vizuální prezentace podpořených subjektů, která byla ze

strany účastníků případových studií vnímána ve zvýšení prestiže a lepšího dojmu z obchodních jednání s domácími i zahraničními partnery v rekonstruovaných prostorách podniku. Vizuální prezentace tak mohla mít v konečném důsledku vliv i na samotnou konkurenceschopnost podniku. Jako další sociální aspekt byl často reflektován zvýšený komfort vzniklý výrazným zjednodušením regulace teploty v místnostech.

S výjimkou situací, kdy došlo po realizaci projektu k nárůstu platby za energii způsobenou dražším palivem, nebyl ze strany podnikatelských subjektů zmiňován žádný negativní aspekt (s výjimkou administrativní náročnosti), který by bylo možné zobecnit pro uvedené intervence. I výše uvedená skutečnost – dražší cena za energie – byla však u řady subjektů kladně hodnocená především díky environmentálnímu přínosu daného opatření (nižší množství vypouštěných emisí).

Evaluace v oblasti energetických úspor nenarazila na žádný závažnější problém, který by vyžadoval zásadní úpravu podoby implementace. Naopak, realizace podpořených projektů zcela koresponduje s plněním cílů, k jejichž plnění se Česká republika zavázala v rámci evropských společenství.

Za určitý limit v administrativě programu lze ovšem považovat skutečnost, že kromě hlavního – závazného – indikátoru v podobě roční úspory energie (v GJ/rok) nebyla k dispozici souhrnná statistika doplňujících informací o výsledcích jednotlivých projektů (jako např. úspora jednotlivých druhů energie či změna ve standardizovaných kategoriích spotřeby jakými jsou např. spotřeba na vytápění, spotřeba na technologické procesy či spotřeba prostřednictvím ztrát v rozvodech). Detailnější podobu projektů tak bylo možné hodnotit pouze prostřednictvím analýzy energetických auditů u náhodně vybraného vzorku projektů, nikoliv u všech projektů.